

Σ Υ Μ Μ Ι Κ Τ Α

ΙΩΣΗΦ Ο ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΣ ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ*

Εἰς ὅσα ἀνεπτύχθησαν περὶ τῆς Κρήτης κατὰ τὴν εἰκονομαχίαν¹ δέον νὰ προστεθῆ πολύτιμος πληροφορία παρεχομένη ὑπὸ τῶν βιογράφων τοῦ περιφήμου Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου († 886). Κατὰ τοὺς βιογράφους αὐτοὺς ὁ Ἰωσήφ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ φίλου του καὶ πνευματικοῦ του πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου, ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοφίλου (829 - 842), εἰς τὴν Ρώμην, ἵνα ἀναπτύξῃ εἰς τὸν Πάπαν τὰς ἀπόψεις τῶν μοναχῶν ἐπὶ τῆς εἰκονοκλαστικῆς πολιτικῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως². Ὁ Ἰωσήφ ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, προτοῦ ὅμως δυνηθῆ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὸ πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινεν ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν στόλου Ἀράβων καὶ ὠδηγήθη εἰς Κρήτην. Ὁ Ἰωσήφ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν διάστημα, ὅτε δὲ τελικῶς ἠλευθερώθη εἶχε πλέον λήξει ἡ εἰκονομαχία. Ἡ περιπέτεια αὕτη τοῦ Ἰωσήφ δέον νὰ ἀναχθῆ εἰς ἐποχὴν ὅχι πολὺ ἀπέχουσαν τοῦ τέλους τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων, ἐνδεχομένως περὶ τὸ 835. Οἱ βιογράφοι τοῦ Ἰωσήφ ἀποδίδουν ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἐν Κρήτη παραμονὴν τοῦ Ὑμνογράφου, διότι τότε ἀκριβῶς ἀνεδείχθη διὰ πρώτην φορὰν ὡς ἐκκλησιαστικὸς ποιητής. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα· ἰδιάζουσιν ἀπεναντίας σημασίαν ἔχουν αἱ ὑπὲρ τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων ἐνέργειαι τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὴν φυλακὴν διὰ τοὺς Κρητὰς δεσμίους. Ὁ Ἰωσήφ συνήντησεν αἰχμαλώτους Κρητὰς, οἵτινες καὶ λόγῳ τῆς εἰκονοκλαστικῆς πολιτικῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ λόγῳ τῆς ἀεικονικῆς λατρείας τῶν Ἀράβων εἶχον πλέον κλονισθῆ ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν εἰκόνων. Τούτους ἐνεθάρρυνεν ὁ Ἰωσήφ συνεχῶς. Ὁ Ἰωάννης «διάκονος τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ρήτωρ» εἰς τὴν ὠραίαν βιογραφίαν τοῦ Ἰωσήφ λέγει: «Χρεῶν τοιγαροῦν ὑπὲρ τῆς θεσνδρικῆς εἰκόνας Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀμώμου καὶ παναγχράντου προκινδυνεῦσαι Μητροῦς, ἵνα μέχρις αἵματος πρὸς τὸν κοσμοκράτορα τοῦ αἰῶνος τούτου ἀντικαθιστάμενοι,

*) Ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὸν γεραρὸν κ. Α. Α. Vasiliev, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ.

1) «Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ ἐν τῇ κρίσει καὶ ἡ Κρήτη ἐπὶ εἰκονομαχίας». «Κρητικὰ Χρονικά» Ε', 1951, 32—60.

2) Dvornik F., La vie de saint Grégoire le Decapolite. Paris, 1926 26.

χάριν εὔροισμεν»³. Μεταξὺ δὲ τῶν φυλακισμένων ἦτο καὶ εἷς ἐπίσκοπος ὅστις ἦτο πλέον ἔτοιμος νὰ ἀποκηρύξη τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων : «*Ἐνθα καὶ τινὰ τῶ τῆς ἐπισκοπῆς ιετιμημένον βαθμῶ καταλαβὼν ἐν φρουρᾷ, καὶ τι καὶ ἀνθρώπινον πάσχοντα καὶ λογισμοῖς ἀλλεπαλλήλοις βαλλόμενον καὶ μικροῦ δεῖν κινδυνεύοντα νῶτα δοῦναι τοῖς μισοῦσι Θεὸν καὶ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ὑβρίζουσιν, ἀναλαμβάνει τοῖς λόγοις καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἔτοιμον ἀπειρογάζετο Χριστοῦ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ*» — κατὰ τὸν Ἰωάννην. Τὰ αὐτὰ διηγεῖται καὶ ἕτερος βιογράφος, ὁ Θεοφάνης : «*ἀλλὰ καὶ τινὰ ἐπισκοπικῶ τιμώμενον ἀξιώματι, τῇ φρουρᾷ συνταλαιπωρούμενον κατιδὼν, ὀρθοδόξοις λόγοις καὶ εἰσηγήσει τῆς εἰκονομαχικῆς κακοδοξίας πρὸς τὴν ὑγιᾶ καὶ ὀρθὴν τῆς ἐκκλησίας δόξαν ἐπέστρεψε*»⁴. Ὁ Ἰωάννης ἀναφέρει ἐπίσης καὶ τὴν περίπτωσιν ἰδιώτου τινὸς ὁ ὁποῖος καὶ εἰκονομάχος ἠτοιμάζετο νὰ γίνῃ καὶ τὸν Χριστιανισμὸν νὰ ἀποκηρύξη, λόγῳ τῶν ταλαιπωριῶν τὰς ὁποίας ὑφίστατο ὑπὸ τῶν Ἀράβων : Καὶ τοῦτον ἐπίσης ὁ Ἰωσήφ ἐνεψύχωσε καὶ ἐνεθάρρυνε : «*ἐτέρῳ δὲ ἰδιώτῃ, καὶ διὰ τὸ μὴ φέρειν τὰς ἐκ τοῦ πάσχειν ἀνίας συνθεμένῳ τὸ πᾶν τῆς ἀρρήκτου οἰκονομίας διαπιῶσαι μυστήριον, ἔτι τε τὴν θεόσωμον εἰκόνα καταπαιῆσαι Χριστοῦ, ἀθρόον περιτυχὼν, τί μὲν οὐκ εἶπε τῶν μαλάττειν εἰδότην καὶ λιθίνας ψυχὰς;*».

Ἡ πληροφορία αὕτη περὶ τῆς ὑπὲρ τῶν εἰκόνων δράσεως τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὴν Ἀραβοκρατουμένην Κρήτην ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐνισχύουν ὅσα ἀνεπτύχθησαν εἰς τὰ «Κρητικὰ Χρονικὰ» περὶ τῆς εἰκονομαχίας ἐν Κρήτῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποτελοῦν ἐνδιαφέρουσαν μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ὅτι ἡ εἰκονομαχία ἐν Βυζαντίῳ δέον νὰ ἐξετασθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐλίδρασιν τοῦ ἀνεικονικοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀράβων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τοῦ μικροῦ αὐτοῦ σημειώματος· δι' ἐδῶ εἶναι ἀρκετὸν νὰ διαπιστωθῇ ὅτι ἤδη οἱ βιογράφοι τοῦ Ἰωσήφ, γράφοντες περὶ τὸ τέλος τοῦ 9. ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10. αἰῶνος εἶχον πλήρη συνείδησιν τῆς ἰδιαζούσης καταστάσεως ἐν Κρήτῃ, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν εἰκονομαχίαν περιῆλθεν εἰς τὴν Ἀραβοκρατίαν.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ὄΝΟΜΑΣΙΑΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙ

Ὁ Στέφανος Ξανθουδίδης εἰς τὴν μελέτην του Ἐπαρχίαι καὶ πόλεις Κρήτης¹, ἔγραψε πολλὰ ἀξιόλογα περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς ἐπαρχίας

³) Patrologia Graeca, 105, 956 κ. ἐξ.

⁴) Papadopoulos - Kerameus A., Monumenta graeca et latina ad historiam Photii patriarchae pertinentia. II. Petropoli 1901, 6 κ. ἐξ.

¹) «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντ. Σπουδῶν» III (1926) σ. 47.